

RDEČI PRAPOR

Izhaja v Ljubljani vsak
torek, četrtek in soboto.

Naročnina za avstro-ogrske kraje
za celo leto 14 K, za pol leta 7 K;
za četrta leta 3-50 K, mesečno 1.20 K.
za Nemčijo za pol leta 7-90, za četrta
leta 4 K; za Ameriko za pol leta
9-50 K za četrta leta 4-80 K

Prejemna številka 10 v.

Reklamacije so poštnine prose.
Nefrankirana pisma se ne spre-
jemajo. Rokopisi se ne vračajo
Inserati: Enostopna pett-vrstica
(širina 88 mm) za enkrat 20 vin.
večkrat po dogovoru.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

28. številka.

V Ljubljani, v torek, dne 8. marca 1910.

Leto XIII.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo: «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne pošiljave naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Selenburgova ulica 6/II.

Ogrska igra.

Kdo je danes pravzaprav ministrski predsednik na Ogrskem? Po uradnem tradovanju bi moral biti Khuen Hedervary. Zli se pa, da je pravi šef vlade graf Stefan Tisza in da v današnji politiki dežele ne velja Khuenov, temveč Tiszin program. Kaj to pomeni, si je lahko sešteti na prste.

Graf Khuen Hedervary je bil imenovan za ministrskega predsednika, ker se krona ni mogla sporazumeti z madžarsko koalicijo in ker se razven Khuena nihče ni upal, dobiti na Ogrskem večine za program, po katerem bi bil sporazum z vladarjem mogoč. Glavna naloga je bila, iztrgati ogrski parlament iz rok fevdalno-reakcionarni kliki, ki je z večnimi nacionalnimi zahtevami zakrinkavala svoj brutalni razredni egoizem. Izpremembra parlamenta pa se da misliti le na podlagi volilne reforme in sicer mora biti volilni red čim najbolj demokratičen, da pridejo v državnem zboru prave potrebe ljudstva do veljave in se z njimi odrinejo večne državnopravne maskarade v ozadje. Ko je Khuen postal ministrski predsednik, se je delal, kakor bi mu to bilo jasno in je nastopal kot zastavonoša demokratične volilne pravice.

Toda Khuen Hedervary je potreboval stranko, če je sploh hotel vladati. Te ni mogel iztrgati iz rokava, ne izteptati iz zemlje. Potreboval je pomagatel in našel je na grofa Stefana Tiszo, ki resnično snuje novo vladno stranko in jo je deloma že sestavil. «Nova stranka» je sicer napačna beseda, zakaj novo vino se vliva v stare mehove; pod novo firmo nastopa stara koalicijska svojata. Razlika je le ta, da sta ji prej komandirala Wckerle in Kosut, sedaj pa je Tisza poveljnik. Khuen je sicer komandant po imenu. Toda Tisza je njegov generalstabski šef; on dela načrte in njegova volja velja.

Graf Khuen Hedervary je ujel Tiszo in sedaj mu ne more ubežati. Pridobil je Tiszo in ta mu je razbil program.

Graf Khuen Hedervary potrebuje splošno in enako volilno pravico. Graf Stefan Tisza je najstrastnejši agitator zoper splošno in enako volilno pravico. In nič ne skriva svojega sovraštva, temveč ga nosi javno na trg.

Na dan 19. t. m. skličeje Tisza fevdalno-agraren hod, ki ima protestirati proti splošni volilni pravici. Torej napoved boja. Nekoliko članov inteligence je začudeno pogledalo, kaj naj to pomeni. Zanašajoči se na program vlade, so hoteli z županom Barcayen na čelu prirediti malo protestno akcijo. Toda graf Tisza, ki je sicer tako ošaben, da se smatra za sedem nebes vzvišenega nad meščanstvom, se poniža, pa obišče nearistokratičnega župana in cela protestna akcija splava po Donavi.

Po deželi so tuintam volilci zaupali Khuenovim besedam. Menili so, da bo glavno geslo za prihodnje volitve splošna in enaka volilna pravica; s tem geslom bi se upalo tudi Khuenu pridobiti večino. Takoj organizira Tisza agitacijo po vsej deželi, da se preženo volilnim odborom take muhe iz glave in stara fevdalna klika je že na vseh koncih in krajih za to agitacijo na nogah.

Finančni minister Lukač, ki je bil pred Khuenom določen za ministrskega predsednika, velja za odkritosrčnega prijatelja demokratične volilne pravice in na njegovi strani stoji še nekoliko ministrov. Kaj se godi? Vse časopise, ki je udano Tiszi, napada dannadan te ministre z najhujšimi psovki in Khuenovo časopisje mora molčati.

Ko je Khuen nastopil, je sicer tudi govoril o varstvu madžarskega značaja ogrske države; vendar je kazal nemadžarskim narodnostim prijazno lice in zagotavljal, da jim hoče vlada biti prijazna. Tisza pa izjavlja, da nimajo nemadžari niti pravice do svojih lastnih strank.

Tako drži Tisza ministrskega predsednika kakor v kleščah in Khuen nima poguma, da bi se ga rešil. Lisjak je našel se na večjega Lisjaka in kakšen bo konec te tragikomedije, bo kmalu lahko uganiti.

Vrv za grofa Stürgkha.

Nehvaležnost je plača sveta. — Kdor je bil povišan, bo ponižan. — Vanitas vanitatum vanitas.

Vsi taki in podobni lepi reki hodijo zdaj lahko po glavi naučnemu ministru grofa Stürgkhu, ko kličejo tisti «križaj ga!», ki so še včeraj peli «Hozana»! Nova nemško-nacionalna zveza, ki obsega stare nemško-nacionalne stranke, pleče vrv tistemu grofu Stürgkhu, ki je bil še pred kratkim «nedotakljivo nemško posestno stanje».

Graf Stürgkh se je resnično zameril nemškemu nacionalcem, a moral je vendar debelo gledati, ko so znesli kup obtožb proti njemu. Kaj se je zgodilo? Kaj se je izpremenilo? Oja, graf Stürgkh se ni, on je danes tak, kakršen je bil včeraj. Kaj torej hočejo od njega?

Očitajo mu, da je postal klerikalen. To je krivično očitanje. Tega ni zaslužil. Kajti ubogi graf Stürgkh je — bil klerikalen, še preden je postal minister. Če nemški liberalci niso uvideli tega, so vendar krivi sami, ne pa gospod graf. Tožijo ga, da je dal šolskemu nadzorniku Leschanskemu v Inomostu nalog, v treh dneh prositi za upokojitev, ker so to zahtevali klerikalci. Weidenhoffer je navedel več slučajev z Nižjega Avstrijskega in iz Linca, da je protežiral klerikalne namene. Vse res, vse prav, a to je Stürgkh, ki je hotel sedeti na dveh stolah, uganjal že celo leto, a se pred štirinajstimi dnevi bi bil nemški nacionalni kamnolok vsakega, ki bi bil dejal žal besedo njegovemu Stürgkhu. Nemški nacionalci so hudi tudi zaradi imenovanja okrajnega šolskega nadzornika Schmoranzerja v Mariboru, češ, da za Slovence ne sme biti prostora v «nemškem» mestu. A ta mali kosček enakopravnosti bi bil Stürgkhu gotovo odpustčen, če bi bili drugi časi in če ne bi bil pred kratkim padel Schreiner.

Mi pa imamo zopet kosček zadoščenja, ne radi Stürgkhove osebe, ki ni tako pomembna, ampak ker se vsak švindel prejalisej maščuje. Ko se je prvič slišalo, da postane Stürgkh naučni minister, smo dejali, da je mož bolj klerikalen, nego liberalen in smo to dokazali z njegovimi go-

PODLISTEK.

Savičev pesimizem.

Dalje.

— Saj je neumno pisati, kar se lahko pove. To ji bo smešno... In sedaj bom moral vendar iti tja.

Ko je šel k njej, ga je morila misel, ali že ima pismo, ali še ne.

— Bolje bi bilo, ako ga še ne bi imela. Lahko bi ji vse povedal.

Ko je prišel k njej, ni ničesar omenila o pismu.

— Torej ga menda še nima.

A vendar ni govoril o pismu in o tikanju.

Ko je prišel drugi dan, ga je sprejela z veseljem smehom.

— Oh, ti moj norček! Hvala ti za tvoje lepo pismo, a to bi mi bil itak lahko povedal.

Saj je sama komaj čakala, da se prenehata vikati!

— Saj niti ne veš, kako rada te imam!

In on se je čutil vnovič osrečenega.

Tako je postala vsaka malenkost med njima važen dogodek in njuna ljubezen je bila vedno sveža.

Včasih sta bila tudi jako resna. Razgovarjala sta se o jako važnih rečeh. On ji je moral pri-

povedovati, kako je z njegovimi študijami. Še poldrugo leto se mora učiti, tedaj dovrši izpite in dobi službo. Najprej pojde za suplenta kam na srednjo šolo, pozneje pa bo že boljše. Da postane le samostalen!

— Da in tedaj se poročiva. V dveh letih gotovo. Kako bova srečna! Tedaj boš lahko zasledoval svoje cilje in jaz bom delala s teboj. Le počakaj! Moj Pavel bo še slaven mož!

— Ti, ti! Kaj bi bila rada žena slavnega moža?

— Oh, kaj misliš? Rada bi bila tvoja žena. Vse drugo me nič ne skrbi. A veselilo me bo, če bom videla, kako se uresničuje tvoje hrepenenje.

In prav toplo ga je poljubila. Sedaj sta se že poljubovala. Tudi prvi poljub je bil cela afera. Oba sta ga želela, a več tednov je minilo, preden se je on toliko ojunatil, da jo je objel in poljubil. Tisti trenutek sta si oba zapomnila kakor zgodovinsko uro.

Govorila sta, kako si uredita stanovanje, kako bosta živela in kako se bosta ljubila.

— Ljubila! Ljubila se bova vedno tako, kakor se'aj.

— Oh, še bolj srečno! je odgovoril.

— Še bolj? Kaj misliš, da bi jaz lahko še bolj srečno ljubila? Ti, za to bi te morala ka-

znovali. To je tako, kakor bi te sedaj ne ljubila dovolj srčno.

— Ne, tako nisem mislil. A to že pride.

— Nič, jaz te bom vedno ljubila, kakor sedaj in tudi ti me boš moral tako ljubiti. Nič drugega ne zahtevam. Tudi ne mislim nič drugega.

Kakor dvoje otrok.

Najresnejši pogovor se je završil tako. Sicer sta pa imela dosti resnih pogovorov. Ona ni hotela biti neumna, ter se je pridno učila in on ji je bil učitelj. Tudi on je bil priden. Kadar je prišel zvečer domov, je dolge ure ponoči delal. Učil se je, pa tudi drugega dela je imel. Včasih je dobil kake prepise in tedaj je tlačnil dokler je bilo kaj olja v svetilki, da je zaslužil kaj denarja za študije in za življenje. Štel je dni. Da bi bil le že konec študij, da bi postal samostalen!

Počasi so tekli dnevi. A vendar so tekli.

Skrbi so bile velike ker ni bilo podpore od nikoder. Vse si je moral sam prisluziti in to ni bila malenkost. Kdo bi se čudil, da je komaj pričakoval konca!

Ko so se približevali zadnji izpiti, je bil ves nervozen. Znal je vse, toda kdo ve? Kakšen slučaj — kolikokrat je že slučaj pokvaril najlepše račune! In njegova sreča bi se zopet odmaknila...

No, slučaj mu ni delal neprilike. Vse je šlo dobro. Ves v ognju je pohitel naravnost k Olgi.

niča do moža, kako postaja njegova misel vedno krepkejša, odločnejša in globočja. Opisal sam je takorekoč vse pesnikovo nastopanje, razvijanje in naraščanje. Prekrasno je Ebin Kristan dokazal, da se pesnika najbolje razlaga in predstavlja poslušalцем z njegovimi lastnimi besedami, z deklamacije njegovih pesmi. Seveda mora deklamacija biti vzorna. In Kristanova je bila! Za prvo predavanje »Zimske vožnje« je prišlo. Potem »Pesem mladine«, Pesmi v spomin pok. Murne Aleksandrova. Nad vse veličastna je bila pa »Duma«. Tu se je vidilo, da pravemu pesniku ni treba razlag in tolmačev, — ampak da ga moraš le prav čitati znati! Zanimiv je bil tudi uvod, predavanja, v katerem je govornik pojasnil svoje stališče, s kojega on motri umetnost in poezijo, ter razložil vzroke, zakaj je v sedanjem kapitalističnem družabnem redu tako malo smisla za umetnost in poezijo. Kjer so edino odločujoči — materialni interesi, denarna vreča, kapital, tam ne more vladati nič vzvišenega. Kapital si je zaslužil umetnost in poezijo! — Drugo predavanje Ebin Kristana je obravnavalo kmečke punte na Slovenskem. Opisavi zgodovinsko-ekonomsko in socialne prilike, iz katerih so nastali predpogoji, da so se kmetje morali začeti puntati, je podal zgodovinski pregled in opis teh bojov — izvzemši zadnjega, največjega. Tega si je pridržal za posebno predavanje, v katerem bo osobito podajal vzroke reformacije na Slovenskem. Pri obeh predavanjih so imeli poslušalci izreden užitek. Najboljši dokaz tega je, da je prvo predavanje trajalo 2 in pol ure in da je bila pozornost poslušalcev do zadnjega napeta.

§ Predavanje prof. dr. Morharja v »Ljudskem Odru« dne 25. m. o. »najnovejši slovenski književnosti in socialni ideji« je imelo v vsakem oziru krasen uspeh. Uvodom se je dotaknil predavatelj Vodnika, Preserna, Levstika, Stritarja in Jurčiča, omenil mehko, sentimentalno dobo do Aškercu, s kojim se začinja novo razdobje v slovenski literaturi. Aškercova muza iz poznega desetletja s svojimi krepkimi, demokratičnimi in socialnimi id jami, pomenja novo dobo v naši književnosti, ki se je po Aškercu s krepkim sunkom zagnala naprej v moderno socialno življenje. Za Aškercem so pršli drugi, ti so se učili pri Francozih; to so naši realisti, naturalisti, simbolisti, impresionisti. Tip takega posnemovalca Francozov je Govekar, ki se je pa že zdavno izžepal in je pozabljen. Mlajši Cankar in Zupančič sta zapustila tuje vzore in sta se živela v domače socialno življenje. Oba sta prišla slikarja slovenskega ljudstva. Predavatelj obširno pojasnjuje socialno strukturo umetniškega ustvarjanja pri Cankarju na podlagi njegovih spisov, posebno iz zadnjih let in zavrača Cankarjevo kritiko. Ob sklepu nam je g. predavatelj objubil, da nam prihodnjic pojasni na vzgledih s praktičnim čitanjem zmisel svojega predavanja. Veselimo se na ta večer, ker nam bo gotovo nudil obilo pravega užitka. Tedaj izpregovorimo tudi obširneje o obeh predavanjih.

Vabimo na naročbo.

Sodruge in prijatelje vabimo na novo naročbo, dosedanje naročnike pa, katerim je potekla naročnina koncem meseca februarja, da jo zopet obnové.

„Rdeči Prapor“

izhaja trikrat na teden ter velja
Za Aystro-Ogrske dežele:
 za celo leto K 14.—
 za pol leta „ 7.—
 za četrto leta „ 3.50
 na mesec „ 1.20
Za Nemčijo:
 za pol leta K 7.90
 za četrto leta „ 4.—
Za Ameriko:
 za pol leta K 9.50
 za četrto leta „ 4.80

Obenem prosimo cenjene naročnike, naj priporočajo naš list svojim sodrugom, prijateljem in znancom, naj ga zahtevajo po gostilnah in kavarnah, v katere zahajajo in naj nam pošljejo naslove takih znancev, ki bi ga naročili, če jim ga pošljemo na ogled.

Upravništvo „Rdečega Prapora“.

Strokovni pregled.

Zveza delavcev s kamnom. Dasi so razmere v industriji s kamnom že dlje časa neugodne, je vendar organizacija delavcev te stroke zadnje leto lepo napredovala. Število članov se je pomnožilo od 4792 na 5403; število podružnic se je pomnožilo za 10 in organizirani so delavci sedaj v 93 krajih. Dohodkov je imela zveza 107 800 kron 40 vin., to je za 13 951 K 31 vin. več kakor zadnje leto, dočim so ostali izdatki skoraj neizpremenjeni, t. j. 83 045 K 17 vin. Blagajna pri centrali ima 24.754 K 63 vin.; narasla je za 12.526 K 63 vin. Izdatki za podpore brezposelnim so se skoraj potrojili in znašajo na leto 8930 K 80 vin. To je dokaz, da so delovne razmere v industriji s kamnom res slabe. To se opaža tudi v plačilnih bojih, katerih je bilo lani 19 stavk in 1 izprtje, dočim je bilo v predlanskem 28 stavk. Med lanskimi je bilo 7 stavk v obrambo, od teh 4 brez uspeha, 2 uspešni, ena je še nekončana. Ob izprtju, ki ga je zadelo 150 delavcev in je trajalo 10 tednov, so delavci dosegli popolno zmago. Od sklenjenih pogodb je zlasti omeniti tista, ki jo je napravilo 350 delavcev z mramorjem na Dunaju z zadrugo podjetnikov za mramor in obsega znatno izboljšanje za delavce.

Raznoterosti.

† **Trapistovski pater Delmotta** je, kakor se poroča iz Rima, pobegnil iz samostana Tre Fontane, kjer je opravljal kupčijske opravke. Samostan je zelo bogat, ima obširna posestva in redi prav mnogo živine. Radi nekih notranjih sporov so nekateri bratje povsod zasledovali Delmotta, tako da mu je postalo tako življenje nezmožno, pa je s pomočjo nekega prijatelja ušel v avtomobilu.

† **Piaristovski menih Gvido Stich**, ki je pred dvema letoma umrl, je zapustil 200.000 K in postavil kot dediče same privatne osebe, društva in mestno občino. Red piaristov je pa izpodbijal oporoko, češ, kar je prihranil in kar je pridobil Stich, vse to je pridobil za red. Ta red je tudi zmagal in 200.000 K pojde v veliko maiho.

† **Krasota kapitalističnega sveta.** Po nekem poročilu z Dunaja so našli v Kragranu nekje na slami truplo moža, ki je po zdravniški izpovedi moral ležati že več tednov mrtve v slami. Sedaj so prepoznali v mrliču 56 let starega dninarja Samuela Bundschuch.

† **Smrten dvoboj.** V soboto popoldne se je vršil na Dunaju dvoboj na pistole med namestništvem uradnikom dr. Mayerjem in barom Wiederhoferjem, mlajšim sinom slavnega umrlega klinika. Wiederhofer je bil težko ranjen in je pri prevozu v bolnišnico umrl. Dvoboj se je vršil, ker je Wiederhofer zasledoval Mayerjevo ženo, dr. Mayer bo vložil prošnjo na cesarja, da se sodno postopanje proti njemu ustavi. Drugi zopet poročajo, da je z ženo vred pobegnil v Svico.

† **Osební vlak je zasul snežni plaz** pri Everettu v združeni državi Washington. Najprej je vlak tako zavozil v sneg, da se ni mogel ganiti, sedaj ga je pa še od zgoraj pokrilo. Pomožni vlak so že odposlali.

† **Sličica iz kapitalističnega sveta.** V Minneapolis (Amerika) je crknil bogati družbi pes. Na baržunu in na svili je bil položen v krsto s srebrnimi ročaji. Pogrebli so psa s črno oblečenimi konji in z elegantnim vozom. V kratkem dobi pes spomenik. In taki prizori se vse pogosteje ponavljajo. Na tisoče delavcev pa ne ve, kje zaslužiti skorjo kruha!

† **Pekovski trust ustanovi 9 največjih pekarn** v New Yorku. S kapitalom 72 milijonov kron hočejo preskrbovanje mesta s kruhom urediti bolj »ekonomično« kot doslej. Prihranilo bi se 25% dosedanjih izdatkov. Cen kruhu baje ne nameravajajo zvišati.

H. Suttner

Ljubljana Mesni trg
nasproti refova.

Priporoča svojo bogato zalogo pravih švicarskih ur, zlatnine in srebrnine najfinejšega izdelka po najnižjih cenah. Blago le prve vrste. Cenik na zahtevo zastoj in poštnine prosto. Obrnite se zanesljivo na domačo tvrdko, kjer bode najbolje postreženi. 68

Močenje postelje 30-18

se jamčeno ozdravi takoj. Pojasnila brezplačno. Sporočiti je starost in spol. Tople zahvale. Zdravniško priporočeno.

Zavod „Sanitas“

Velburg P. 348 (Bavarsko.)

lv. Jax & sin

Ljubljana
Dunajska cesta št. 17
priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Uozna kolesa.

— Ceniki zastoj in franko. —

„Jurjevo čistilo“
je danes specialiteta vseh krem, ostane vedno sveža, torej se ne posušuje, daje najlepši in najhitrejši blešč, se dobiva povsod in ima ljubljanski grad kot varstveno znamko.

Vsak kdor varuje svoje čevlje, rabi edino

„Jurjevo čistilo“

ki je v svoji dobroti nedosegljivo.

V vodni uporabi napravi usnje zelo mehko.

Edina izdelovalca:

10-7

Kregar & Seljak - Ljubljana.

Kavarna

„Unione“ v Trstu

ulica Caserma in Torre Blanca
se priporoča.

Častiti gospod

Gabrijel Piccoli

lekarnar

52-29

v Ljubljani.

Vašo tinkturo za želodec sem že vso z velikim uspehom porabil, katero iz srca priporočam v veliko korist vsaki družini ter se Vam iskreno zahvaljujem in prosim, blagovolite mi poslati še 24 stekleničic Vaše tinkture za želodec.

Z odličnim spoštovanjem

Josip Sterle

poselnik in premirani medvedji lovec v Koritnicah, pošta Knežak pri št. Petru na Krasu.

Dolnška družba združenih pivovarov Žalec in Laški trg Ljubljani

Telefon šte. 188.

Telefon šte. 188.

priporoča svojo

izborna pivo v sodcih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI ŠIŠKI.

52-6